

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

**KONCERTNA
POSLOVALNICA**

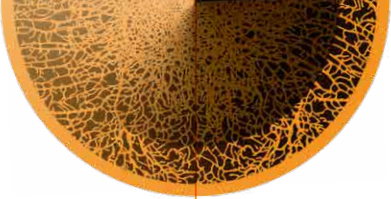
ORKESTRSKI
CIKEL
2016/2017

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE
UROŠ LAJOVIC, dirigent
MARTIN MICHAEL KOFLER, flavta

Generalni pokrovitelj Orkestrskega cikla

 dem
dravske elektrarne maribor

2. abonmajski koncert
Dvorana Union, Maribor, 6. december 2016 ob 19.30

SPORED

Jurij Mihevec (1805–1882)
Uvertura k operi *Vilinsko dete*

Bernhard Romberg (1767–1841)
Koncert za flavto in orkester v h-molu, op. 17
I. Allegro maestoso
II. Andante grazioso
III. Rondo allegretto

Ludwig van Beethoven (1770–1827)
Simfonija št. 3 v Es-duru, op. 55, »Eroica«
I. Allegro con brio
II. Marcia funebre. Adagio assai
III. Scherzo. Allegro vivace
IV. Finale. Allegro molto

Sin ljubljanskega gostilničarja in trgovca z žitom **Jurij Mihevec** (1805–1882) je zgodaj pokazal svojo glasbeno nadarjenost. Prvi pouk je dobil pri Francu Sokolu, ki je med letoma 1816 in 1821 deloval kot učitelj Javne glasbene šole pri ljubljanski normalki (zanimivo, da je na omenjeno delovno mesto kandidiral tudi tedaj še povsem neznani devetnajstletni Franz Schubert, vendar med šestnajstimi kandidati ni bil izbran). Iz tega obdobja izvirajo tudi Mihevčeve prve klavirske skladbe. Po končani gimnaziji je odšel na Dunaj študirat pravo, vendar je študij proti volji staršev kmalu obesil na klin. Bolj vztrajen je bil na skladateljskem področju, kjer se je poskušal uveljaviti predvsem s svojimi krajšimi glasbenimi vložki k zabavnim igram, obenem pa je deloval tudi kot poustvarjalec. Vendar mu je bolezen že v mladosti skrinečila roko, zato je na pianističnem področju ni mogel izdatneje prispevati. Kljub temu je hibo spretno izkoristil in si pri igranju klavirja atraktivno pomagal celo s komolcem. Leta 1836 je tako v rodni Ljubljani priredil koncert svojih del. Poročilo s tega koncerta navaja uspeh: »Posebno je vzbudila splošno senzacijo njegova igra s komolcem, s katerim je v basu spremljal igranje obeh rok, skakal in celo kromatične teke izvajal z občudovanja vredno čistostjo.« Še uspešnejše je bilo Mihevčovo delovanje v francoski prestolnici, kamor se je z Dunaja preselil leta 1846.

Napisal je več glasbeno-scenskih del (operi *Prav imajo planeti in Maska*), med njimi tudi opero ***Vilinsko dete***, katere uverturo bomo prisluhnili na nocojšnjem koncertu. Skupaj je dokončal tudi več kot 300 priložnostnih klavirskih skladb (etud, polonez, mazurk, valčkov, romanc, polk, fantazij, barkarol, nokturnov itd.) in za klavir priredil še okoli 200 skladb drugih skladateljev. Med njimi prevladujejo baletne in operne priredbe, ki so izhajale pri tedaj najbolj znanih založnikih (denimo Diabelliju, sicer izdajatelj Beethovnov glasbe). Vsekakor je njegova lahkotna,

romantično obarvana salonska glasba v svojem času odlično služila svojemu namenu in zapolnjevala vrzel med visoko in poljudno kulturo.

Četudi skladatelja uvrščamo v obdobje romantike, je v domala vseh njegovih delih mogoče ugotoviti zanj značilen soobstoj klasicističnih in romantičnih prvin. Tako se v uverturi opere *Vilinsko dete* na prepričljiv način spajata klasicistična lahkotnost in formalna preglednost s kromatiko ter hipnimi modulacijami prihajajoče romantike. Prva tema se razvija z mozartovsko igrivostjo, instrumentalna baza pa so predvsem godala. Druga tema, kjer sta vodilna rogova, pa s svojo idilično spevnostjo spominja na pastoralni svet opere *Čarostrelec* C. M. von Webra, ki jo je Mihevec kot skladateljski svetovljan zagotovo dobro poznal.

Potem ko je nemški skladatelj **Bernhard Romberg** (1767–1841) večino mladosti preživel s svojim istega leta rojenim bratrancem, kasneje v nemških deželah bolj znanim skladateljem in violinistom Andreasom Jacobom, sta se njuni življenjski poti leta 1801 razšli. Andreas je postal koncertni mojster na dvoru v Gothi, kjer je nasledil slovitega Louisa Spohra, Bernhard pa se je v za poustvarjalce nič kaj hvaležnem času Napoleonovih vojn kot violončelist moral zadovoljiti s posameznimi koncertnimi turnejami po Evropi. Kljub temu slednje niso ostale neopažene, tako je leta 1805 nastopil službo čelista dvorne kapele v Berlinu, desetletje kasneje pa postal celo njen kapelnik.

Romberg je sicer v glasbeni zgodovini zapisan predvsem kot tehnični inovator violončela in kot glasbenik, ki je zavrnil ponudbo rosno mladega Beethovna, da zanj napiše koncertantno skladbo za violončelo, češ da igra le svoje skladbe. Beethoven je nato, podobno kot za flavto, za violončelo napisal zgolj komorna dela.

Med letoma 1810 in 1813 se je Romberg udeležil koncertne turnee po Rusiji, na kateri je spremljal Beethovnovega učenca Ferdinanda Riesa. Med daljšim postankom v Moskvi je leta 1810 dokončal *Koncert za flavto in orkester v h-molu*. Ta je bil namenjen enemu izmed takmajšnjih »diletantov«, kar je bil v tedanjem času naziv za ljubiteljskega glasbenika. Skladba sodi v obdobje klasicistično-romantične ustvarjalnosti na prelomu stoletja, njena verjetno najočitnejša poteza pa je junaško, skoraj koračniško vzdušje. Formalna preglednost izkazuje klasicistično

tradicijsko, zlasti v večji orkestralni barvitosti pa skladba nakazuje novo obdobje bogatejše romantične zvočnosti. Kot takšna solistu ponuja čudovito priložnost za prikaz virtuoznega obvladovanja instrumenta, obenem pa je nadvse zanimiva informacija o delu uspešnih Beethovnovih sodobnikov.

Koncert za flavto in orkester v h-molu je napisan v klasični tritavčni obliki, solistično flavto spremljajo godala, dve oboi, fagota, rogova in timpani. Živahni *Allegro maestoso*, ki s svojim 'odprtim' karakterjem ne povzroča pretiranih preglavic solistu, nežni in melanholično-zasranjeni *Andante grazioso* ter virtuožno navdahnjeni in mestoma rapsodični *Rondo* sestavljajo očarljivo celoto.

Kot poroča prvi **Beethovnov** (1770–1827) biograf Anton Schindler, je general Bernadotte, francoski veleposlanik na dunajskem dvoru, že leta 1798 predlagal skladatelju, da napiše simfonijo, v kateri bi slavil Napoleona. Mladi Beethoven je bil tedaj namreč z vsemi simpatijami na strani republike in se je močno navduševal nad idejami francoske revolucije. Občudoval je Napoleona in gledal v njem idealnega junaka, ki bo odrešil človeštvo in izpolnil vse, kar je obetala revolucija. Toda minilo je še nekaj let, preden se je Beethoven lotil velikega dela in začel komponirati svojo junaško simfonijo. Medtem pa je vse bolj dozorevala tudi njegova umetniška osebnost.

Prvi osnutki za *Simfonijo št. 3 v Es-duru*, imenovano *Eroica*, datirajo v leto 1802, v čas neposredno zatem, ko je skladatelj dokončal svojo drugo simfonijo. Glavno ustvarjalno delo pa se je odvijalo poleti leta 1803, ko je Beethoven bival v Oberdöblingu in Badnu na obrobju Dunaja. Spomladi naslednjega leta je bil za francosko poslaništvo že gotov prepis partiture, na katere naslovnici je bilo zapisano: »Bonaparte« in »Luigivan Beethoven«. Toda še preden je bila partitura odposlana, je Beethoven zvedel, da se je dal Napoleon okronati za cesarja. Globoko razočaran in ogorčen zaradi njegovega nerekuplanskega stališča je posvetilo prečrtal, svoji tretji simfoniji pa dal naslov »Simfonia eroica composta per festeggiare il sovvenire di un grand Uomo« (Junaška simfonija v slavo spomnu velikega moža). Kdo naj bi to bil, še danes ni povsem jasno. Kakorkoli že, leta 1804 je Beethoven simfonijo dokončno posvetil »Njegovi prevzišeni visokosti knezu Lobkoviciu«, ki je postal eden glavnih skladateljevih dobrotnikov.

Vsekakor Beethoven s svojo glasbo ni hotel ničesar slikati oziroma opisovati, temveč predvsem izraziti abstraktno idejo človekovega junaštva, ki je popolnoma neodvisna od določene osebe. Težišče je torej na izrazu splošnega občutja. Tudi simfonični graditeljski obrazec je tradicionalen, vzgon in izvedba oblike pa sta povsem nova. Beethovnov zamah je mnogo odločnejši, njegova melodična, harmonična in ritmična invencija veliko bogatejša, barvna paleta dosti pestrejša od vsega, kar je poznala glasba pred njim. Po pravici je bilo delo že ob prvi javni izvedbi 7. aprila 1805 deležno največje pozornosti in odobravanja, opaziti pa je bilo tudi začudenje in celo osuplost zaradi nenavadnih odmer stavkov, ki so po dolžini preseicali vse dotedanje.

Nedvomno predstavlja prvi stavek (*Allegro con brio*) silovit boj. Ta doseže višek v osrednjem delu, izpeljavi, in nato zmagovito in optimistično izzveni. Pri tem gre seveda bolj za boj duševnih kot fizičnih sil. Izredno pomembna vsebina je narekovala močno razširitev forme, ki primerjalno z nekaterimi drugimi sočasnimi simfonijami zavzema prave monumentalne dimenzije. Poleg glavne na tonih Es-durovega trizvoka razvijajoče se teme v violončelih, ki zveni kot simbol junaštva, je v ekspoziciji obsežno gradivo stranskih misli, v katerih prihajata do izraza otožnost in sočutje. Silovita in močno povečana izpeljava je dramatično zgoščeno središče stavka. V njej se dramatičnost močno stopnjuje, skladatelj pa ob vrhuncu uporabi močne, napete in posebej poudarjene sinkope. Prav tako v njej Beethoven prvič v svojih simfonijah uvede povsem novo misel, melanholično temo v e-molu, ko se v tremolo violin vplete rog z začetnim motivom. Ustrezno izpeljavi pridobi v prvem stavku na pomenu tudi koda. Drugi stavek (*Marcia funebre: Adagio assai*), žalna koračnica, »je najpretpreseljivejša smrtna tožba v glasbeni literaturi«, zapiše muzikolog Jože Sivec. Tu ne gre za tožbo ob smrti določenega heroja, ampak za izraz globoke bolečine, ogorčenosti in žalosti zaradi žrtev, ki jih terjaja borba za boljšo prihodnost človeštva. Oblikovno je žalna koračnica zasnovana tridelno, vendar z znatnimi razširitvami.

Težina prvih dveh stavkov zahteva sprostitev s pomočjo kar se da ostrega kontrasta. To je doseženo v scherzu (*Allegro vivace*), kjer se tragika sprevrže v humor, ki ga večkrat tudi velika tragedija – spomnimo se na Shakespeara – ne more pogrešati. V triu, ki je po tradiciji triglasen, uporabi skladatelj tri rogeve za

značilno lovsko fanfaro, nato pa se prvi del scherza ponovi. Ta in naslednji stavek se ne nanašata več na herojstvo, temveč sta dva svobodna simfonična stavka, ki imata s prejšnjima dvema tonalno in sploh muzikalno skupnost, nimata pa skupne vodilne ideje.

Za finale (*Allegro molto – Poco andante – Presto*) je Beethoven uporabil v simfoniji na tem mestu dotlej neobičajno obliko variacij z vmesnimi izpeljavami in kodo. Temo, ki pravzaprav ni nič drugega kot osnova harmoničnih sosledij 8-taktne pesmice, je uporabil že poprej v kar treh svojih kompozicijah: plesu za orkester, kot finale baleta *Prometejeva bitja* in v klavirskih variacijah op. 35. Toda šele v Eroici je odkril njeno bistvo in izrazil konflikt med obema njenima elementoma – basom in melodijo – ter končno zmago slednje. Ker ta tema v finalu baleta naznanja vesela občutja, osvobojena Prometejevih bitij, se zdi glede na to zvezo možno pojmovati finale *Tretje simfonije* kot nekakšno radostno slavlje srečnega človeštva. Finale uvajajo v unisonu viharne figure godal, nakar prinese godalni kvintet enoglasno in čisto tiho basovsko figuro omenjene teme, ki služi zdaj kot osnovna tema variacij. Od tretje variacije dalje pa nastopa kot druga tema z različnimi preobrazbami tudi njena ljubka in spevna melodija.

Jernej Weiss

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE

Orkester Slovenske filharmonije se s svojimi predhodnicami Akademio Philharmonicorum (1701), Filharmonično družbo (1794) ter prvo Slovensko filharmonijo (1908–1913) ponosno postavlja ob bok najstarejšim na svetu. Med številnimi uglednimi umetniki, ki so postali častni člani Slovenske filharmonije in njene predhodnice Filharmonične družbe, srečamo Josefa Haydna, Ludwiga van Beethovna, Niccolòja Paganinija, Johannesa Brahmsa, Carlosa Kleiberja, Uroša Kreka, Primoža Ramovša in številne druge. Po ponovni ustanovitvi leta 1947 so orkester vodili priznani dirigenti, med njimi Bogo Leskovic, Samo Hubad, Lovro von Matačić, Oskar Danon, Uroš Lajovic, Milan Horvat, Marko Letonja, George Pehlivanian, Emmanuel Villaume ter Keri-Lynn Wilson. V sezoni 2015/16 mesto šefa dirigenta zaseda Uroš Lajovic.

Svojo odličnost je orkester potrdil na številnih gostovanjih v evropskih kulturnih središčih in v Združenih državah Amerike ter na Japonskem, predstavil pa se je tudi na pomembnih mednarodnih festivalih (Dunajski slavnostni tedni, Maggio Musicale Fiorentino, Praška pomlad, Varšavska jesen, Dubrovniške poletne igre, Ravenski festival, MIDEM ...).

Med njegove goste se uvrščajo vrhunska glasbena imena tako med dirigenti: Carlos Kleiber, Riccardo Muti, Zubin Mehta, Kurt Sanderling, Leopold Hager, Theodor Guschlbauer, Jurij Simonov, Serge Baudo, Hartmut Haenchen, Heinz Holliger, Kenneth Montgomery, Heinrich Schiff, Matthias Pintscher, Vladimir Fedosejev, sir Neville Marriner, Tan Dun ...; kot domačimi in tujimi solisti: Irena Grafenauer, Marjana Lipovšek, Dubravka Tomšič Srebotnjak, Bernarda Fink, Sabina Cvilak, Janez Lotrič, Yehudi Menuhin, David Ojstrah, Arturo Benedetti Michelangeli, Svjatoslav Richter, Luciano Pavarotti, Gidon Kremer, Anne-Sophie Mutter, Vadim Repin, Arthur Rubinstein, Ivo Pogorelič, Lazar Berman, Elisabeth Leonska, Schlomo Mintz, Till Felner, Fazil Say, Mario Brunello, Håkan Hardenberger, David Garrett, Dmitrij Hvorostovski, Eva Johansson, Ramon Vargas, Christian Tetzlaff, Gautier in Renaud Capuçon, Leonidas Kavakos, Tasmin Little, Evelyn Glennie, Paul Meyer, Julian Rachlin, Sarah Chang, Emmanuel Pahud, Miša Majski, Bryn Terfel, Ana Nretrebko ...

Med največje uspehe sodita velika evropska turneja (11 koncertov v uglednih koncertnih dvoranah Ljubljane, Stuttgarta, Münchna, Amsterdama, Pariza, Berlina, Frankfurt, Nürnberga, Prage, Essna in Dunaja) s koncertno izvedbo opere *Jolanta* Petra Iljiča Čajkovskega s slavno sopranistko Ano Nretrebko v naslovni vlogi ter snemanje opere za založbo *Deutsche Grammophon*. Veličastni so bili tudi koncert z Brynom Terflom v Kraljevi operni hiši v Muscatu (Oman) ter osem koncertov z Mišo Majskim v Sloveniji, Nemčiji in na Nizozemskem.

Orkester že vrsto koncertnih sezon prireja po 32 abonmajskih koncertov na leto v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma (Modri in Oranžni abonma), številne priložnostne koncerte ter glasbene matinee za mlade poslušalce. Koncertna dejavnost orkestra je zabeležena na več kot 70 CD-jih.

UROŠ LAJOVIC

Naš priznani dirigent **Uroš Lajovic** je bil po končanem študiju kompozicije pri Matiji Bravničarju in dirigiranja pri dirigentih, kot so Danilo Švara, Bruno Maderna in Hans Swarowsky, v letih 1972–1978 asistent dirigenta v Slovenski filharmoniji, potem pa vse do leta 1991 stalni dirigent orkestra. V tem času je bil tudi vodja Komornega orkestra RTV Ljubljana (1974–1977), nekoliko pozneje pa šef dirigent Simfoničnega orkestra Hrvaške radiotelevizije (1979–1981). Leta 1988 je ustanovil Komorni ansambel Slovenicum in ga vodil do leta 2001. V letih 2001–2006 je bil šef dirigent Beograjske filharmonije in v sezoni 2010/11 programski svetovalec Zagrebske filharmonije. Leta 2011 je bil umetniški vodja projekta Mahler v Ljubljani. Kot dirigent je gostoval v državah nekdanje Jugoslavije ter v mnogih državah Evrope, Azije in Amerike, zadnjih nekaj let pa je tudi reden gost odrov Daljnega vzhoda. Za svoje delo je prejel vrsto nagrad: dve študentski Prešernovi nagradi, ob koncu študija nagrado dunajske Visoke šole za glasbo in gledališko umetnost, nagrado Zlata ptica, drugo nagrado na Dirigentskem tekmovanju Guida Cantellija v Milanu ter nagrado Prešernovega sklada. V letih 1989–2012 je poučeval dirigiranje na Visoki šoli za glasbo in gledališko umetnost na Dunaju (od leta 1991 je bil redni profesor, lani pa je postal profesor emeritus), v letih 2010–2014 je kot redni profesor deloval tudi na Glasbeni akademiji v Zagrebu. Maestro Lajovic je za svoj izjemni dirigentski opus in glasbeno delovanje novembra 2013 prejel najvišje avstrijsko državno priznanje, častni križ za znanost in umetnost, ki ga podeljuje avstrijsko Zvezno ministrstvo za šolstvo, umetnost in kulturo, leta 2005 pa najvišje srbsko priznanje Beli angel za svoje delo v Beograjski filharmoniji. S sezono 2015/16 je prevzel mesto šefa dirigenta Orkestra Slovenske filharmonije.

MICHAEL MARTIN KOFLER

Michael Martin Kofler je študij flavte končal z odliko na dunajski Visoki šoli za glasbo in uprizarjačo umetnost pri Wernerju Trippu in Wolfgangu Schulzu ter pri Petru-Lukasu Grafu na Glasbeni akademiji v Baslu. Že med študijem je kot solo flavtist igral v Mladinskem orkestru Gustava Mahlerja pod vodstvom

Claudia Abbada. Leta 1987 ga je Sergiu Celibidache povabil k Münchenskim filharmonikom.

Od leta 1983 nastopa po vsem svetu na solističnih koncertih, recitalih in večerih komorne glasbe. Kot gostujoči solist je koncertiral z več kot devetdesetimi orkestri, kot so Orkester Akademije St. Martin in the Fields, Avstralski komorni orkester, Komorni orkester Amadeus, Komorni orkester Budimpeške strune, Zagrebški solisti, Dunajski komorni orkester, Münchenski komorni orkester, Amsterdam Sinfonietta, filharmonični in simfonični orkestri iz Münchna, Prage, Moskve, Tokia, Osake, Kyota, Seula, Calgaryja, Tel Aviva, Haife, Varšave, Zagreba, Beograda idr. Do sedaj je sodeloval z dirigenti, kot so James Levine, Lorin Maazel, sir Neville Marriner, Fabio Luisi, Herbert Blomstedt, Frans Brüggen, Marko Letonja, Ralph Weikert, Milan Horvath, Pavel Kogan, Dimitrij Kitajenko, Ton Koopman, Jonathan Nott in Hans Graf.

Poleg nagrad na številnih mednarodnih tekmovanjih (ARD, Bruselj, Praga, Bari itd.) je prejel nagrado za promocijo kulture Münchenske koncertne družbe in Zvezne dežele Koroške, priznanje Avstrijskega ministrstva za znanost ter kulturno nagrado svojega rodnega mesta Beljak.

Od leta 1989 se posveča tudi pedagoškemu delu; deluje kot profesor na Univerzi Mozarteum v Salzburgu in na različnih mojstrskih tečajih v Evropi, Koreji, na Japonskem in v Ameriki.

Besedila so povzeta po koncertnem listu Modri 2 (Slovenska filharmonija, sezona 2016/17).

Za to izdajo uredila in krajšala Barbara Švrljuga Hergovich.

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

KRALJEVI FILHARMONIČNI ORKESTER IZ LIVERPOOLA

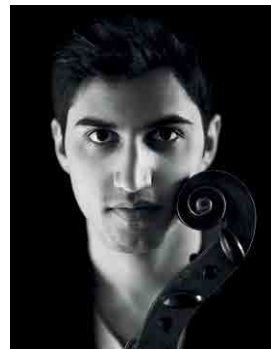
Dirigent: **Vasilij Petrenko**

Solist: **Kian Soltani, violončelo**

10. februar 2017 ob 19.30, Dvorana Union, Maribor

3. koncert Orkestrskega cikla in za izven

Sporod: Benjamin Britten, Edward Elgar, Sergej Rahmaninov

ALEXANDER GADJIJEV

10. marec 2017 ob 19.30, Dvorana Union, Maribor

3. koncert Komornega cikla in za izven

Sporod bo objavljen naknadno.

♦ NARODNI DOM MARIBOR ♦

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor, uradne ure: vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo. **Dvorana Union:** uro pred vsako prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

✉ vstopnice@nd-mb.si; **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/>

📘 www.facebook.com/narodni.dom.maribor

🌐 www.nd-mb.si

**VEČER
RADIO CITY**

Naklada: 500 kosov, brezplačen izvod.

Program je omogočila Mestna občina Maribor. Koncert je podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.